Cesta históriou Hnilca

Z histórie vzniku Hnilca.

O vzniku Hnilca a o jeho prvých osadníkoch nemáme spoľahlivé správy. V brožúrke „ Názvy miest a obcí“ sa uvádza, že Hnilec vznikol v druhej polovici 16. storočia. Vtedy sa volal Gnilec. Isté je , že prví osadníci prišli sem za rudou v dobe rozkvetu banského a hutníckeho priemyslu. Bývalý administrátor Štefan Mišík vo svojej cirkevnej kronike kladie začiatky Hnilca do 15 storočia, čo je pravdepodobné. Presnejšie správy o Hnilci z dôb feudálneho panstva mohli by sa nájsť v archíve a knižnici grófa Andrássyho v betliarskom kaštieli, písané latinsky, prípadne maďarsky. Niektoré pramene uvádzajú, že v roku 1290 bola magistrom Mikulášom a dedičným richtárom Pecoldom vydaná listina , v ktorej sa uvádza a potvrdzuje, že ľuďom, ktorí prišli žiť do hustého lesa v povodí rieky Guylnitz sa odpúšťajú dane a poplatkové povinnosti na 20 rokov a v tomto roku bola založená obec Hnilec známa pod názvami Veľký Hnilec, Klain Hnilecz a Guilnitz. Pôvodní obyvatelia Hnilca boli väčšinou baníci, ktorí ťažili v okolí Hnilca striebro, meď, ortuť a železo. Život hnileckých baníkov bol ťažký. Baníci umierali pomerne mladí na záprach pľúc, keďže v baniach sa vŕtalo ručne a na sucho. Ostatní občania pracovali v lesoch ako lesní robotníci, drevorubači, uhliari a povozníci.

Miestopisné údaje.

Obec Hnilec sa rozprestiera po oboch stranách rieky Hnilec. Obkolesený je vrchmi Slovenského rudohoria, z ktorých najvyšším je vrch Babiná je v nadmorskej výške 1278 m. Malebný je pohľad na Hnilec zo Súľovej alebo Grajnára. Za Rakúsko- Uhorskej monarchie Hnilec bol rozdelený na Gemerský Hnilec a Spišský Hnilec. Gemerský Hnilec tvorili dve osady a to Ondrášová a Nový svet, ktoré neskoršie splynuli a vytvorili samostatnú obec na čele s richtárom, patriacu do Gemerskej stolice. Vyšný koniec, Spišský Hnilec, patril k Spišskej Novej Vsi ako jej osada. Hranicou medzi Gemerskou a spišskou stranou bola rieka Hnilec. Táto hranica nerozdeľovala len územie, ale aj ľudí. Medzi Hnilčanmi z Gemera a zo Spiša boli často bitky a roztržky, ktoré končili v niektorých prípadoch aj smrťou. V dobe od roku 1874 do roku 1895 uvádza vtedajší rímskokatolícky farár Štefan Mišík 12 smrteľných prípadov.

V roku 1926 sa gemerská časť spojila so spišskou časťou a ako jedna osada bola pridelená k mestu Spišská Nová Ves. Hnilec bol osadou až do roku 1954, kedy sa osamostatnil.

Osada Hnilec mala svoje miestne názvy po častiach, ktoré vznikli i podľa výrobnej náplne práce vtedajších baníkov ako sú: Garbovňa – bola tam garbiareň, Gápeľ - boli tam gáple, Huta – boli tam pece na tavenie medenej rudy, Hámor – bol tam hámrik na výrobu železných nástrojov. Ďalšie názvy miestnych častí boli a sú Maša, Kút, Ulička, Pumplovka, Briežok, Riadok, Na Troskách a Kolónia.

Prví osadníci sa prisťahovali do Hnilca za rudou. Svedčí o tom veľký počet baní, ktoré sú už dávno opustené. V týchto okolitých baniach sa dolovala primitívnym spôsobom medená ruda, striebro a iné kovy. Najstaršia z nich je knolská baňa, v ktorej sa dolovala strieborná ruda v dobe Jagelloncov a vyvážala sa až do Varšavy. Známe bane boli Pumplovka, Gápeľ a šachta pri mlyne. Veľké bane na medenú rudu boli na Holičkách, odkiaľ sa ruda vozila na vozoch do Hnilca k peciam, kde sa spracovala. V čase ťažby medenej rudy bol postavený na Holičkách aj dom. Tento už nestojí.

Časom huty zanikli a v ich blízkosti bola vybudovaná „Dubáreň“, kde sa mlela smreková kôra potrebná na spracovanie koží. V tomto období sa začal už rozvíjať drevársky priemysel a zo spracovaného dreva získavali kôru pre dubáreň. V roku 1887 vybudoval Girman trojrámovú pílu na gemerskej strane Hnilca niže Trosiek, ktorá zhorela. V roku 1888 a 1889 Mileh a spol. vybudoval dvojrámovú pílu na parný pohon na strane Spišského Hnilca. Na tejto píle došlo k dvom smrteľným úrazom. V roku 1911 mesto Spišská Nová Ves dalo vybudovať novú pílu pod kostolom a táto pracovala až do roku 1949. Na tejto píle po rokoch bolo aj dynamo, ktoré vyrábalo elektrický prúd na osvetlenie píly a pre blízkych zamestnancov píly. Neskoršie bolo napojených aj viac domov.

V tom čase občania, keď potrebovali ísť za nákupmi do Spišskej Novej Vsi, lebo obchodov s potravinami v Hnilci nebolo, museli ísť peši cez Grajnár. Ženy na nákupy odchádzali už ráno o 3. hodine a domov sa vracali s ťažkými batohmi na chrbte až večer. Jedným zo zdrojov obživy tunajších ľudí bola aj furmanka. V roku 1895 bolo v Hnilci 32 furmanov, ktorí vozili drevo a dosky z tunajších píl do Spišskej Novej Vsi a do Rožňavy. Cestu spravili raz denne. Lesy na Gemerskej starne patrili grófovi Andrássymu z Krásnej Hôrky. Na Súľovej bol grófsky kaštieľ, kde sa gróf so svojou spoločnosťou zdržiaval v čase poľovačiek. Kaštieľ bol náročky zapálený a zhorel do základov v roku 1932.

Okrem lesov aj lúky a pastviny boli majetkom grófa Andrássyho a hnilčania boli arendátormi pozemkov. Tieto si postupne od grófa odkúpili v roku 1925.

Iným zamestnaním hnilčanov bolo mlynárstvo, ktoré prekvitalo najmä na Delave. V rolu 1895 bolo na Delave 5 mlynárov, ktorí vyrábali znamenité krúpy. Dlhé roky im ostala prezývka„krupáre“.

Cez Hnilec viedla dôležitá cesta, ktorá spájala Spiš s Gemerom. Túto cestu spomína vo svojej kronike mesta Spišská Nová Ves aj Matej Vojtáš. Táto cesta viedla tými miestami, kde teraz vedie stará cesta. Neskoršie bola vybudovaná nová hradská cesta z Hnilčíka cez Hnilec smerom na Rožňavu. Táto sa začala užívať v roku 1889. Vedúci, ktorí tak nepodarene naplánoval smer cesty toľkými serpentínami na Súľovú, sa obesil v čase výstavby tejto cesty.

Prvá svetová vojna doľahla svojou ťarchou aj na tunajších obyvateľov. Nastal veľký hlad, bieda a život hnilčanov bol poznačený strachom.. Veľa chlapcov bojovalo na frontoch, zárobky boli slabé, tovaru v obchodoch bol veľký nedostatok. Jedli sa prevažne zemiaky, chlieb sa piekol z jačmennej a kukuričnej múky, ktorá bola dovážaná z Uhorska. Chlapi rukovali do Jelšavy a do Lučenca, odkiaľ ich transportovali na fronty do Ruska, Talianska a Srbska. V prvej svetovej vojne bolo hodne hnilčanov zajatých a 14 padlo v boji. Všade sa prejavovala nespokojnosť. Revolučné myšlienky sa šírili aj medzi tunajším obyvateľstvom, najmä ku koncu I. svetovej vojny. Robotníci si uvedomovali blízky koniec vykorisťovateľského režimu Rakúsko – Uhorska a túžili za novým spoločenským zriadením. Za rôzne prejavy revolučných myšlienok maďarskí žandári prísne trestali jednotlivcov. Kto sa na verejnosti opovážil rebelovať, toho úrady poslali na front, alebo ho vytiahli na kolík, kde musel byť priviazaný. Po prevrate si mnohí ľudia vydýchli, že budú zbavení maďarského útlaku a že sa oživí slovenský jazyk. Prevrat na Hnilci prešiel dosť hladko a len niekoľko ľudí si slobodu vysvetľovalo po svojom a to rabovačkami, nedisciplinovanosťou a porušovaní verejného poriadku. Napríklad dostavili sa k miestnemu krčmárovi pod kostolom, ktorý bol žid a zobrali mu väčšie množstvo liehovín, napadli grófskeho horára Tomáša Vaczyho, ktorý musel ujsť keď si chcel zachrániť život. Jeho byt zdemolovali. Tieto prípady vyšetrovali ešte maďarskí žandári, ktorí bývali na žandárskej stanici v Hnilci až do roku 1919 a boli postrachom pre celú obec. Mali k ľuďom tvrdý prístup a sústavne ľudí za maličkosti bili. Previnilcov zatvorili do izby u „Andriška“ odkiaľ ich potom predviedli do Rožňavy. Všade sa im ušlo poriadnej bitky.

Prvá československá republika nepriniesla ľuďom dostatočné zlepšenie životnej úrovne. Najmä svetová hospodárska kríza vyhnala mnohých občanov z Hnilca za chlebom do cudziny. Najviac odchádzali do USA, Kanady, Argentíny, Austrálie a Francúzska. Z Hnilca sa za prácou vysťahovalo v tomto období vyše 200 ľudí, prevažne chlapov. Títo zanechali svoje rodiny s cieľom, že ich budú živiť a posielať do kraja zarobené peniaze. Niektorí chlapi sa rozhodli ostať natrvalo v Amerike, iní sa po čase vrátili domov.

V čase hospodárskej krízy nezamestnaní chlapi dostávali odberné poukazy na odber potravín v hodnote 10,00 až 20,00 korún, ktoré sotva stačili na obživu ich rodín. Na školách prebiehali stravovacie a ošacovacie akcie pre tých žiakov, ktorých rodičia neboli zamestnaní a na ktorých hospodárska kríza najviac doliehala. Veľa detí trpelo podvýživou.

V roku 1933 začala vláda s výstavbou železničnej trate Červená Skala – Margecany, na ktorej našlo prácu mnoho tunajších ľudí, ale aj cudzincov, ktorých miestni občania nazývali „ baraberi.“ Stavba sa prevádzala bez mechanizmov za pomoci ručných nástrojov a preto bolo na stavbe trate aj veľa nekvalifikovaných robotníkov s nízkymi zárobkami. Hodinová mzda nekvalifikovaného robotníka bola 1,80 – 1,90 korún čo spôsobovalo nespokojnosť medzi robotníkmi, ktorí žiadali zvýšenie zárobkov na 2,00 prípadne na 2,20 korún. Keďže požiadavky robotníkov neboli akceptované, bola zorganizovaná stávka, ktorú viedli predáci – komunisti. Aj v našej obci bola zrážka robotníkov s četníkmi, ktorí prišli rozohnať štrajkujúcich. Požiadavky štrajkujúcich neboli splnené, keďže sa našli stávkokazci, ktorí aj za nízke zárobky nastúpili do práce. Napriek nespokojnosti a stávkam bola stavba trate dokončená v roku 1936 a 26. júla 1936 bola zahájená železničná premávka na trati Margecany – Červená Skala.

Po výstavbe trate sa začal zlepšovať aj život miestnych obyvateľov. Veľa občanov našlo prácu u ČSD.
Železničné spojenie umožnilo ďalším občanom nájsť si prácu vo vzdialenejších obciach a mestách, napríklad v Nálepkove (píla, bane), v Starej Vode a na Hrabliach (lesní robotníci), v Mníšku nad Hnilcom a Smolníku (baníci), v Prakovciach (strojárne), v Gelnici (stavbári) a v Margecanoch (dopraváci).

V rokoch 1934 – 1936 sa pomalým tempom začala aj výstavba rodinných domov v Hnilci. Z ťažko zarobených peňazí začali občania s výstavbou Kolónie. Postavilo sa 10 domov a pribudli aj ďalšie v iných častiach Hnilca. Ponuka stavebného materiálu bola veľká a ľudí pribúdalo. Z roka na rok pribúdali rodinné domy, ale zvyšoval sa aj počet požiarov. Občania sa preto rozhodli založiť dobrovoľný hasičský zbor na spoločnom zhromaždení 17. apríla 1937. Prvým veliteľom bol zvolený riaditeľ školy Juraj Frank, tajomníkom učiteľ Ladislav Leško a pokladníkom delavský učiteľ Štefan Venglarčík. Dobrovoľných hasičov pribúdalo a členovia dostali výstroj, rovnošaty a ručnú striekačku.

Okrem dobrovoľného hasičského zboru bol v našej obci založený ďalší spolok a to Pohrebné podporné združenie od februára 1932, ktorého zakladateľom bol Olexa z Polomy, ako inštruktor pre zakladanie pobočiek.

Ďalšou hospodárskou organizáciou bol pašienkový a dobytkársky spolok založený v roku 1927, ktorého členovia mali určité práva, ale aj povinnosti. Spolok bol svojpomocný a mal slúžiť na uhradenie škôd pri uhynutí dobytka. Keď niektorému chovateľovi, členovi dobytkárskeho spolku, ochorel dobytok, bol porazený a celý kus bol rozdelený medzi členmi podľa počtu chovaných kusov. Poplatok za odpredané mäso dostal poškodený chovateľ. Povinnosťou členov bolo zúčastniť sa na čistení a úprave pašienkov a na kosení a sušení sena pre plemenníkov.

Školy, výchova a vzdelávanie.

Prvé záznamy o škole sú z roku 1794. Prvý učiteľ, o ktorom sa spomína v kanonickej vizitácii z roku 1804 nevedel dobre po slovensky. Učil deti čítať, písať a katechizmus. Najstaršia škola bola umiestnená na lúke za „ mlynom“. Potom sa vyučovalo v starej fare, kde je teraz nová budova fary. V starej fare sa vyučovalo až do roku 1811 kedy sa škola premiestnila do bývalej miestnej horárne. V roku 1874 postavili novú drevenú školskú budovu, v ktorej sa vyučovalo až do roku 1882.

Na Gemerskom Hnilci mali od roku 1884 rímskokatolícku ľudovú školu, ktorá bola umiestnená v budove bývalej grófskej horárne. Miestnosť, v ktorej sa vyučovalo slúžila predtým ako krčma. Táto bola povestná tým, že v nej často popíjali horskí chlapci z družiny Vdovčíkovej, ktorá bola postrachom tohto kraja. Na uvedenej škole najdlhšie učil maďarský učiteľ Boldiš, po ňom tam vyučoval učiteľ Vojtech Vagner až do roku 1929, kedy sa tam prestalo vyučovať pre dezolátny stav školy.

V roku 1926 bol Gemerský Hnilec a Spišský Hnilec spojený v jednu osadu Veľký Hnilec, ktorá bola pridelená k mestu Spišská Nová Ves. Zastupiteľský zbor mesta Spišskej Novej

Vsi pridelil pre školské účely budovu zvanú „ Kaštieľ,“ kde sa začalo vyučovať od roku 1932/33. Prvým učiteľom a správcom školy bol výpomocný učiteľ František Kubala. Vyučovanie sa začalo dňa 01.mája 1933 so 49. žiakmi a skončilo sa 28. júna 1933. Okrem tejto obecnej školy bola na vyšnom konci ešte rímskokatolícka ľudová škola. Škola bola jednotriedna s ôsmymi ročníkmi. Tu učil kantor Ladislav Sanitrik. Od 8. októbra 1934 spolupracovala obecná škola s rímskokatolíckou tak, že žiaci 1.,2. a 3 ročníka chodili do obecnej školy a žiaci vyšších ročníkov 4.,5., 6., 7. a 8. chodili do rímskokatolíckej školy pod kostolom. Po Kubalovi prevzal obecnú školu Štefan Kajuch, ktorý učil do konca júna 1934. Po ňom prišiel učiteľ Juraj Frank. Okrem Franka bol zvolený za riadneho učiteľa aj Ladislav Leško a od 02.11.1934 aj učiteľka Jarmila Kuchtová. V roku 1934 z dvoch jednotriedok vznikla škola štvortriedna. V prvej triede (1. ročník) učil Ladislav Leško, v druhej triede (2. a3. ročník) učil správca školy Juraj Frank, v tretej triede (4. a 5. ročník) učila Jarmila Kuchtová a v štvrtej triede (6. – 8. ročník) učil Ladislav Sanitrik. V čase hospodárskej krízy bola v škole pod kostolom stravovacia akcia, kde sa žiakom na desiatu podávalo prevarené mlieko a chlieb. Akciu organizovala a financovala Okresná starostlivosť o mládež v Spišskej Novej Vsi.

V školskom roku 1911/12 bolo na Gemerskom Hnilci 101 žiakov. Boli tam aj žiaci z Delavy. V školskom roku 1922/23 bolo do každodennej školy zapísaných 65 žiakov a do opakovacej školy 28 žiakov. V novozriadenej obecnej škole v roku 1932/33 bolo už len 49 žiakov. Počet žiakov mal klesajúcu tendenciu možno následkom vojny a vysťahovalectva, ktoré v tých rokoch dosiahlo vrchol.

V škole na spišskej strane Hnilca pod kostolom bolo v roku 1922/23 zapísaných 48 žiakov. V ďalších rokoch počty žiakov v tejto škole stúpali a už v školskom roku 1929/30 bolo v škole zapísaných 78 žiakov a v roku 1931/32 to už bolo 94 žiakov. V tom čase väčšina žiakov končila školskú dochádzku v 8. ročníku ľudovej školy. Ďalej študovať na stredné a odborné školy už nešli, pretože Hnilec bol odrezaný od okolitého sveta. Nebolo žiadne vlakové ani autobusové spojenie. Do Rožňavy, Dobšinej alebo Spišskej Novej Vsi občania chodili pešo alebo povozom. Aj chudoba rodičov bola príčinou, že aj nadaní žiaci nemohli ďalej študovať. Žiaci chodili do školy bosí, chatrne oblečení, často v poplátaných šatách s griflíkom a kamennou tabuľkou pod pazuchou, alebo s knižkami v plátnenej „ tanisterke“. Na zakúpenie kníh dostávala škola podporu od Matice slovenskej. Prví žiaci, ktorí chodili do meštianskej školy v Spišskej Novej Vsi boli: Emil Krempaský, Dávid Podolinský a Jozef Ruman. Títo školáci chodili denne do školy peši cez Grajnár do Hnilčíka a odtiaľ autobusom do Spišskej Novej Vsi. Výstavbou trate a zavedením autobusovej dopravy sa situácia zlepšila, lebo tým bolo aj žiakom umožnené študovať na učňovských a stredných školách. Ešte za prvej republiky a Slovenského štátu navštevovali školy v Gelnici a Spišskej Novej Vsi. Prvé divadelné predstavenie so žiakmi nacvičil učiteľ Leško a konalo as 28. októbra 1934. Názov hry bol Strašidlo od Fr. Urbánka.

Rozvoj obce v nasledujúcich rokoch.

V roku 1938 bola vyhlásená mobilizácia, ale republika bola rozdelená bez boja na Protektorát Čechy a Morava, Sudety boli pripojené k Nemeckej ríši. Vznikol Slovenský štát. Podkarpatská Rus pripadla vtedajšiemu Sovietskemu zväzu a južné kraje Slovenska okupovali Maďari. Na Slovensku vládla Hlinková Slovenská ľudová strana, boli zakladané hlinkové gardy, ktoré pomáhali nemeckým okupantom pri prenasledovaní povstalcov a partizánov. Aj na Hnilci bola založená hlinková garda. Gardisti dostali zbrane, strážili dôležité objekty na železnici. V obci sa správali dosť zdržanlivo, neprevádzali žiadne akcie proti tunajším ľuďom. V obci bola založená aj organizácia Hlinkovej mládeže. Po vypuknutí druhej svetovej vojny sa veľa našich občanov dostalo na východný front. Ďalšia veľká časť bojovala v Slovenskom národnom povstaní, prípadne v partizánskych skupinách. Začiatkom septembra 1944 obsadili partizánske skupiny dôležité miesta. Jedna skupina partizánov obsadila okolie okolo „Veľkej kiry“, iná skupina zaujala postavenie neďaleko železničného mosta pri cintoríne a táto mala za úlohu zabrániť Nemcom preniknúť na Sykavku. V obci došlo k niekoľkým prestrelkám medzi Nemcami a partizánmi, pri ktorých zahynulo niekoľko partizánov a jeden nemecký vojak. Nemcom sa podarilo v októbri 1944 vytlačiť partizánov z okolia Hnilca. Podpálili horáreň aj cestársky dvojdom na Súľovej. Taký istý osud postihol aj horáreň na Grajnári, ktorú taktiež Nemci podpálili. Od 8. novembra 1944 kopali naši občania pre Nemcov zákopy na Súľovej a na Delave. Zákopy sa prestali kopať až 20. januára 1945. Zákopy neboli použité. Nemci ustúpili smerom na Červenú Skalu a pri ústupe vyhodili do povetria železničný most. Cez našu obec front neprešiel.
Z našej obce bolo zapojených do SNP 23 občanov a štyria z nich padli v boji. Boli to: Daniel Krempaský, Albert Hatala, Albert Šmelko a Baltazár Hrušovský.

Vojna zanechala veľa obetí aj medzi civilným obyvateľstvom. Jednou z obetí bola aj Alžbeta Filická, ktorá dňa 30.marca 1945 išla zbierať snežienky so svojou sesternicou Martou Ďuríčkovou a pri tom vybuchol odistený granát. Črepiny usmrtili 11. ročnú Alžbetu a Marta dostala srdcový záchvat, ktorý sa potom v budúcnosti viackrát opakoval. Po tejto udalosti nasledovala ďalšia tragédia. Na jar chlapci Marián a jeho brat Školníkovci našli rozbušku, na ktorú udreli a pri výbuchu bol vážne zranený Marián, ktorému museli amputovať pravú ruku.

Život v našej dedine sa pomaly dostával do normálnych koľají. 1.2.1945 bola založená Dedinská organizácia KSS. Občania začali odstraňovať následky vojny. Opravovala sa železničná trať a začal sa stavať drevený most, ktorý Nemci vyhodili. V roku 1946 pokračovala výstavba rodinných domov. V lete 1946 boli celoštátne voľby. Pri voľbách najviac hlasov získala Demokratická strana a to aj v našej obci.

V roku 1947 bolo strašné sucho. Pre nedostatok vody ochorel dobytok na krívačku a slintačku. Bol veľký nedostatok potravín, šatstva a iného materiálu, preto bol zavedený lístkový systém. Ľudia nakupovali potraviny na lístky. V roku 1948 moc v štáte prevzala Komunistická strana, ktorá začala mať aj v našej obci veľký vplyv.

V júni 1948 postihla našu obec veľká povodeň. Pršalo nepretržite tri dni a tri noci. Príval vody zaplavil lúky a narobil obrovské škody.

V roku 1948 bola zriadená a otvorená po prvýkrát materská škola v miestnostiach bývalej rímskokatolíckej školy pod kostolom. Neskôr bola presťahovaná do „Kaštieľa“.

V roku 1950 niektoré majetky, lesy, pozemky a budovy prešli z mesta Spišská Nová Ves na Štátne lesy. Hnilec, ako opustená osada, o ktorú sa nikto nestaral, prišla pritom o všetky budovy, ktoré boli pod správou mesta Spišská Nová Ves.

Dňa 15. mája 1953 bola menová reforma, výmena peňazí. Peniaze sa menili v pomere 1:10 do stanovenej sumy a nad stanovenú sumu už len v pomere 1:50. Nasporené úspory ľudí stratili hodnotu.

Od 01. 04 1953 začal premávať autobusový spoj Rožňava – Spišská Nová Ves. Bolo to v nedeľu. Občania sa snažili presadiť, aby sa obec osamostatnila. Hnilec, ako osada mesta Spišská Nová Ves bola vo všetkom ukracovaná. Občania sa rozhodli osamostatniť aj z toho dôvodu, že s každou maličkosťou museli cestovať do Spišskej Novej Vsi. Hnilec, ako osada mesta bola zaznávaná a finančne slabo dotovaná. V súvislosti s osamostatnením obce boli vypísané prvé voľby do národného výboru. Dňa 19.05.1954 bol zvolený v obci Hnilec prvý Miestny národný výbor. Prvým predsedom MNV bol zvolený Ján Podolinský, 44 ročný robotník na trati a tajomníkom Ján Stašík, 30 ročný. Ďalšími členmi nového MNV boli: Klement Žonda, Albert Šmelko, Karol Letanovský, Ladislav Rejdovjan, Ondrej Datko, Štefan Opremčák, Anna Krempaská a Adela Gábriková. Hnilec ako obec sa osamostatnila dňa 1. júna 1954. Od novozvoleného výboru sa očakávalo veľa práce. V obci bola iba jedna škola, kostol a hostinec.. Už dňa 19. apríla 1954 sa začalo s výstavbou novej trojtriednej školy. Bola opravená polovica budovy bývalej žandárskej stanice, v ktorej bolo zriadený Miestny národný výbor a dňa 26. októbra bola zriadená aj pošta. Ako prvá poštárka tu pracovala Terézia Šmelková a po nej Helena Skalská. Občania sa tešili, že nemusia chodiť s každou vecou do Spišskej Novej Vsi, ale že si veci vybavia doma v obci na MNV. V roku 1955 sa začala výstavba novej požiarnej zbrojnice. Stavba bola dokončená v októbri 1956. V roku 1956 bola dokončená aj stavba trojtriednej školy. Do užívania bola daná 26. septembra 1956. Už počas stavby školy sa zistilo, že nová škola nebude postačovať pre všetkých žiakov, preto MNV dal požiadavku na postavenie úplnej osemročnej školy, ale KNV požiadavku zamietol. V tom istom roku bola dokončená výstavba jednotriednej školy na Delave a bola daná do užívania. Uvedenú školu navštevovali žiaci 1-4.ročníka, starší žiaci chodili do Hnilca, alebo do Nálepkova.

V tomto roku bolo okolo cesty cez obec Hnilec vysadených 130 kusov ovocných stromov pre rozšírenie zelene okolo cesty a jej skrášlenie. V máji 1957 boli ďalšie voľby. Po voľbách sa začalo s elektrifikáciou obce. Celá obec sa zapojila do výkopu jám pre elektrické stĺpy. V novembri 1957 začali montovať elektrické linky a prípojky na domy. 19. decembra 1957 sa po prvýkrát po domoch rozsvietili elektrické žiarovky. V roku 1958 bolo prevedené oplotenie dvoch cintorínov pletivom. Čiastočne bola opravená kultúrna miestnosť – bývalé kino. Bolo upravené a dané do prevádzky futbalové ihrisko. Založený bol futbalový oddiel Sokol a začal hrať futbal súťažne. Začali sa budovať vodovody na Riadku a pre školy na Halničke. Vodovod bol dokončený v roku 1959. Občania na Kolónii si začali postupne zavádzať vodu do domov. Okrem toho boli vybudované dva verejné výtokové stojany, kde si mohli ľudia chodiť na pitnú vodu. V roku 1959 si občania brigádnicky opravili miestnosti v budove bývalej lesnej správy a bola tam v letných mesiacoch zriadená predajňa ovocia a zeleniny, v ktorej bola viac rokov vedúcou Mária Slivenská.

Rok 1960 bol v znamení veľkých zmien. Z troch okresov bol utvorený jeden okres a to Spišská Nová Ves. Okresy Gelnica a Levoča sa zrušili. Osada Delava, ktorá doteraz patrila ku Hnilčíku bola dňa 01.septembra pričlenená k obci Hnilec. Delavská škola bola pričlenená k ZDŠ v Hnilci.

Dňa 12. júna prebehli ďalšie voľby do MNV. Za predsedu MNV bol zvolený Šmelko Leopold a za tajomníka Stašík Ján. V septembri 1960 bol daný do prevádzky nový miestny rozhlas. Previedla sa kompletná oprava budovy bývalej miestnej správy a zriadila sa tam predajňa potravín pre občanov z vyšného konca a poradňa pre matky s deťmi. Neskoršie v jednej miestnosti bolo zriadené holičstvo a kaderníctvo z Komunálnych služieb zo Spišskej Novej Vsi. Predajňa na nižnom konci v dome Františka Krempaského bola zriadená skôr.

V roku 1961 sa opravovali najhoršie úseky ciest smerom k Maši a na Sykavku. V tomto roku bol postavený betónový mostík cez potok pod farou. Bolo postavených 11 rodinných domov. Bytové pomery obyvateľstva sa zlepšovali. V obci sa rozvíjala poľnohospodárska a živočíšna výroba. Ľudia chovali spolu 360 kusov hovädzieho dobytka. Od mája do októbra vyháňali chovatelia dobytka dobytok na pašu. Boli 4 pastieri spomedzi chovateľov dobytka a pri pasení sa striedali. Každý chovateľ pásol dobytok toľko dní, koľko kusov dobytka choval. Na Delave si chovatelia pásli dobytok sami.

Článok z novín z roku 1960.

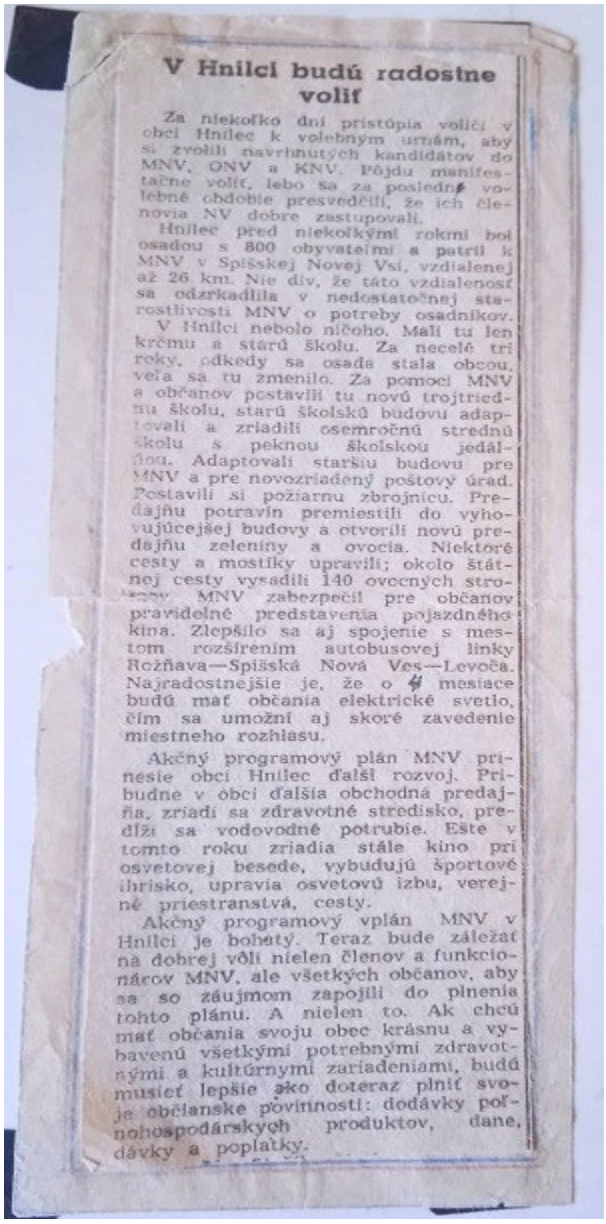

V Hnilci budú radostne voliť

Za niekoľko dní pristúpia voliči v obci Hnilec k volebným urnám, aby si zvolili navrhnutých kandidátov do MNV, ONV a KNV. Pôjdu manifestačne voliť, lebo sa za poslednú volebné obdobie presvedčili, že ich členovia NV dobre zastupovali.

Hnilec pred niekoľkými rokmi bol osadou s 800 obyvateľmi a patril k MNV v Spišskej Novej Vsi, vzdialenej až 26 km. Nie div, že táto vzdialenosť sa odzrkadlila v nedostatočnej starostlivosti MNV o potreby osadníkov. V Hnilci nebolo ničoho. Mali tu len krčmu a starú školu. Za necelé tri roky, odkedy sa osada stala obcou, veľa sa tu zmenilo. Za pomoci MNV a občanov postavili tu novú trojtriednu školu, starú školskú budovu adaptovali a zriadili osemročnú strednú školu s peknou školskou jedálňou. Adaptovali staršiu budovu pre MNV a pre novozriadený poštový úrad. Postavili si požiarnu zbrojnicu. Predajňu potravín premiestili do vyhovujúcejšej budovy a otvorili novú predajňu zeleniny a ovocia. Niektoré cesty a mostíky upravili; okolo štátnej cesty vysadili 140 ovocných stromov. MNV zabezpečil pre občanov pravidelné predstavenia pojazdného kina. Zlepšilo sa aj spojenie s mestom rozšírením autobusovej linky Rožňava—Spišská Nová Ves—Levoča. Najradostnejšie je, že o 4 mesiace budú mať občania elektrické svetlo, čím sa umožní aj skoré zavedenie miestneho rozhlasu.

Akčný programový plán MNV prinesie obci Hnilec ďalší rozvoj. Pribudne v obci ďalšia obchodná predajňa, zriadi sa zdravotné stredisko, predĺži sa vodovodné potrubie. Ešte v tomto roku zriadia stále kino pri osvetovej besede, vybudujú športové ihrisko, upravia osvetovú izbu, verejné priestranstvá, cesty.

Akčný programový vplán MNV v Hnilci je bohatý. Teraz bude záležať na dobrej vôli nielen členov a funkcionárov MNV, ale všetkých občanov, aby sa so záujmom zapojili do plnenia tohto plánu. A nielen to. Ak chcú mať občania svoju obec krásnu a vybavenú všetkými potrebnými zdravotnými a kultúrnymi zariadeniami, budú musieť lepšie ako doteraz plniť svoje občianske povinnosti: dodávky poľnohospodárskych produktov, dane, dávky a poplatky.

V oblasti školstva bola zriadená Základná deväťročná škola v dvoch školských budovách a to v novopostavenej škole, kde boli ročníky 1-5 a v starej budove v „Kaštieli“ boli ročníky 6-9. Spolu bolo 216 žiakov a 10 učiteľov. V tom čase učil na škole aj Albert Školník, ktorý od 1.2.1961 odišiel pracovať na okresnú odborovú radu do Spišskej Novej Vsi a v roku 1986 bol zvolený za tajomníka MNV.

V miestnom kine sa začalo s premietaním filmov vlastným premietacím prístrojom. Premietalo sa dvakrát týždenne a to v stredu a v sobotu. Bola zriadená obecná knižnica, ktorá bola otvorená dvakrát do týždňa. V tomto roku sa v obci objavilo prvé osobné auto. Kúpil si ho Štefan Mikolaj. Taktiež bol zakúpený prvý televízor.

V letných mesiacoch sa obcou prehnala veľká víchrica, ktorá narobila v okolitých lesoch obrovské škody. V lese nad Mašou prišiel počas víchrice o život jeden náš občan, ktorého privalil odlomený kmeň stromu.

Do roku 1954, kým bol Hnilec pričlenený ako osada k mestu Spišská Nová Ves v obci nebolo ničoho, len jedna krčma, stará škola a kostol. V roku 1954 sa Hnilec osamostatnil. Ku koncu roka 1961 boli v obci dve predajne potravín, jedna predajňa ovocia a zeleniny a predajňa textilu a obuvi. Taktiež raz týždenne bol zabezpečený predaj mäsa. Fungovala základná deväťročná škola a materská škola, pošta, holičstvo a kaderníctvo, poradňa pre matky s deťmi, obecná knižnica, pojazdné kino. Bola zriadená úradovňa MNV. V obci bola zavedená elektrina, vybudoval sa vodovod na Riadku a Kolónii a plánovalo sa pokračovať vo výstavbe vodovod v ostatných častiach obce. Opravili sa časti ciest a vybudovali sa mostíky. Postavená bola nová budova požiarnej zbrojnice a zaviedol sa miestny rozhlas.